

שאינן טבעו ותכונותיו דומים לשל בעלי החיים, שקדמו לו בבריאה, ועל כן האדם נזכר עוד בטרם נברא.

☞ **רש"ר הירש:** האדם נועד לשלוט ולהנהיג את כל היצורים בעולם הזה. הקב"ה ראה לנכון להכין את העולם לקראת בואו, ובסמוך להגעתו הכריז על כך.

מה זה 'בְּצַלְמֵנוּ'? 'פְּדֹמוֹתֵנוּ' - למי ידמה האדם שייברא?

☞ **מדרש רבה (ח, ט):** "... מה הוא דין דכתיב 'נִעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ פְּדֹמוֹתֵנוּ'...? לשעבר אדם נברא מן האדמה, חוה נבראת מן האדם, מכאן ואילך 'בְּצַלְמֵנוּ פְּדֹמוֹתֵנוּ', לא איש בלא אשה ולא אשה בלא איש ולא שניהם בלא שכינה..."

☞ **רש"י:** "בְּצַלְמֵנוּ" - בדפוס שלנו". הקב"ה אמר שיברא את האדם בתצורה ובאופן שבה מטביעים חותם גשמי, באופן דומה לזה שמייצרים מוצרים דוממים. "פְּדֹמוֹתֵנוּ" - להבין ולהשכיל". האדם שייברא ידמה למלאכים בתכונות רוחניות, שיפעל בדיעה ובהכרה מלאה²²².

☞ **אבן עזרא:** הדמיון הוא לממשלתו של הקב"ה, כשם שלהקב"ה יש ממשלה, כך גם לאדם לאחר שייברא תהיה ממשלה וימשול בנבראים.

☞ **רשב"ם:** "בְּצַלְמֵנוּ" - בצלם המלאכים, 'פְּדֹמוֹתֵנוּ' - בענין חכמתנו, שהרי כשמתקלקל האדם כתיב 'נִמְשַׁל בְּפִהֶמוֹת נְדָמוֹ'²²³.

☞ **רבינו בחיי:** 'בְּצַלְמֵנוּ' - תואר, 'פְּדֹמוֹתֵנוּ' - דמיון צורה. הקב"ה יצר את האדם באופן שיהיה דומה לעליונים ולתחתונים. מצד התואר הוא דמה לעליונים ומצד הדמות דמה לתחתונים, שגופו דמה לעפר.

☞ **משך חכמה:** 'בְּצַלְמֵנוּ' - שיש לאדם בחירה חפשית, לעשות טוב או רע כרצונו.

☞ **רבי משה שטרנבוך:** הגדר של אדם אמיתי אינו רק גופני²²⁴, לתואר אדם הוא זכאי רק בצרוף החלק הרוחני שבו, כדברי חז"ל "אתם קרויים אדם"²²⁵, האדם נמדד בצורתו הרוחנית, בקיום תורה ומעשים טובים. נמצא, שהאדם בעצמו (בסיוע הקב"ה, כמובן) יוצר את צורתו ודמותו הרוחנית, מעין "בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בְּרָא"²²⁶, פעולה זו נעשית על ידי כל אדם יום יום. דמותו הרוחנית של האדם נקבעת בהתאם למעשיו ומהווה את תכלית החיים בעולם הזה, כפי שכתוב "בְּצַלְמֵנוּ פְּדֹמוֹתֵנוּ".

☞ **רבי צדוק הכהן:** צלם איננו התואר החיצוני, אלא המהות, הכח. סגולות אלו

☞ הערות ☞

222. יבמות סא ע"א.

223. לקמן פסוק כו.

222. וכן ביאר ספורנו.

223. תהילים מט, יג.

224. בעל חיים שהולך על שתיים.

השפיעו השפעה רבה גם על התואר החיצוני של האדם, מפני שניתנה לו אפשרות שלטון בעולם ולצורך כך ניתנו לו כלים לבצע פעולות אלו, ידיים, רגלים ואברים נוספים. וכך גם שאר איברי גופו נתקשרו בכח הרוח האלקית שהוכנסה לתוכם. כוונת המילים "בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ", בצורה הרוחנית של האדם.

כִּז וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ כְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם", מדוע האדם נברא אחרון, לאחר בריאת כל בעלי החיים?

☞ **סנהדרין לח ע"א:** תנו רבנן, אדם נברא בערב שבת ומפני מה? שלא יהו המינים אומרים: שותף היה לו להקב"ה במעשה בראשית. דבר אחר, שאם תזווח דעתו עליו, אומר לו: יתוש קדמך במעשה בראשית. דבר אחר, כדי שיכנס למצוה מיד²²⁷. דבר אחר, כדי שיכנס לסעודה מיד. משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכניס אורחין, שנאמר 'חֲקֻמוֹת בְּנִתָּה בֵּיתָה חֲצָבָה עֲמוּדָיָה שְׂבָעָה'²²⁸.

☞ **אברבנאל:** בריאתו של האדם אחרון מכל הנבראים מורה על שלמותו ומעלתו בעיני הקב"ה, שמינה אותו לשלוט על כל הנבראים בעולם, כדברי חז"ל "רבי יהודה ברבי סימון אמר: כל שנברא אחר חברו שליט בחברו"²²⁹, משתי סיבות: א. כל אחד מהנבראים בבריאת העולם הכין את הבאים אחריו, במקביל כל נברא השלים והוסיף על זה שנברא לפניו. ב. ככל שהנברא היה מאוחר יותר, כך התקרב יותר לבורא עולם²³⁰.

מה ביאור כפל הלשון 'בְּצַלְמוֹ - כְּצֶלֶם אֱלֹהִים'?

☞ **רש"י:** 'בְּצַלְמוֹ' - אדם נברא בדפוס מיוחד עבורו²³¹, בניגוד לשאר הנבראים, שנבראו במאמר. 'כְּצֶלֶם אֱלֹהִים' - צלם דיוקן יוצרו.

☞ הערות ☞

227. שייברא ביום השישי בסמוך לכניסת השבת, שיכנס מיד 231. מהר"ל מבאר שהקב"ה יצר את האדם בחותם זה, שבאמצעותו נקבעו לאדם שנים עשר המזלות, כדברי חז"ל
228. משלי ט, א. (ב"ק ב' ע"ב) "אדם דאית ליה מזלא (=לאדם יש דעת לשמור את גופו) כתיב 'כי יגח', (רש"י: משום שהתכוון השור להרע ובהמה, דלית לה מזלא כתיב
229. מדרש רבה יט, ד.
230. מבאר כביאורו של רד"ק.